

OSTRVO NA DVA MORA

Priče o moru

priređila Ljubica Arsić

■ Laguna ■

SADRŽAJ

Jovan Hristić, TAJANSTVENO OSTRVO.	9
(iz knjige TERASA NA DVA MORA)	

*

Alberto Moravija, SASTANAK NA MORU.	19
(preveo s italijanskog Branislav Lukić)	

Šulamid Lapid, MOĆ GOVORA.	27
(prevela s hebrejskog Ana Šomlo)	

Tenesi Vilijams, NOĆ IGUANE.	41
(preveo s engleskog Vojo Šindolić)	

Dino Bucati, SVECI.	65
(prevela s italijanskog Cvijeta Jakšić)	

Viktor Staford Rejd, NOVI MOMAK.	71
(prevela s engleskog Vesna Kovačević)	

Hose Donoso, LETOVANJE.	81
(preveo sa španskog Branko Anđić)	

Raimondas Kašauskas, KRIK.	99
(prevele s litvanskog Ivana Sekiciri i Biljana Čudomilović)	

Isak Baševic Singer, JEDINI U HOTELU.	109
(prevela s engleskog Ljubica Arsić)	

Dilen Tomas, MAPA LJUBAVI.	123
(prevela s engleskog Branka Petrović)	

Žan-Mari Gistav Le Klezio, DEČAK KOJI NIKAD NIJE VIDEO MORE.	131
(prevela s francuskog Mirjana Vukmirović)	

Italo Kalvino, PALOMAR NA PLAŽI.	151
(preveo s italijanskog Aleksandar V. Stefanović)	
Klarisa Lispektor, SMRT U MORU POD URKOM.	165
(preveli sa španskog Nada i Radoje Tatić)	
Žan-Fransoa Samlon, JUČE, KRADLJIVCI SUNCA. ...	167
(prevela s francuskog Vesna Cakeljić)	
Rut Praver Džabvala, LETO PORED MORA.	173
(prevela s engleskog Nadežda Obradović)	
Migel Delibes, MOJ OTAC.	195
(prevela sa španskog Marija Aleksandra Sekulić)	
Ivan Bunjin, RIVIJERA.	199
(preveo s ruskog Dejan Mihailović)	
Ana Zegers, BROD ARGONAUTA.	203
(preveo s nemačkog Zlatko Krasni)	
Erl Makenzi, STRAH OD MORA.	221
(prevela s engleskog Nadežda Obradović)	
Džerom Dejvid Selindžer, PERFEKTAN DAN ZABANANA-RIBE.	231
(preveo s engleskog Flavio Rigonat)	
Amar Belhasan, PUSTOLOVINA RIBARA KOJI NIJE POSTAO GUSAR.	247
(preveo s arapskog Jovan Kuzminac)	
Vitold Gombrovič, DOGAĐAJI NA BRIGU BANBERI.	259
(prevele s poljskog Nevena Janać i Marijuš Pjotr Tukaj)	
Mario Benedeti, ZELENO I BEZ PAUL.	303
(prevela sa španskog Nadežda Đermanović)	

Edvidž Dantika, DECA MORA.	308
(prevela s engleskog Aleksandra Izgarjan)	
Hulio Kortasar, OSTRVO U PODNE.	329
(preveo sa španskog Branko Anđić)	
Džubran Halil Džubran, VEĆE MORE.	339
(prevela s arapskog Dora Spasić)	
Horhe Luis Borhes, MORSKI KONJ.	341
(prevela sa španskog Silvija Monros Stojaković)	
Mišel Grizolija, POSLEDNJA PLAŽA.	343
(prevela s francuskog Vesna Cakeljić)	
Jurij Kazakov, NA OSTRVU.	349
(preveo s ruskog Petar Vujičić)	
Antonio Tabuki, VISOKO MORE.	367
(prevela s italijanskog Jelena Brković)	
Žoze Saramago, PRIČA O NEPOZNATOM OSTRVU. .	377
(prevela s portugalskog Jasmina Nešković)	

Jovan Hristić
TAJANSTVENO OSTRVO

Dogodilo se da sam jednog leta proveo šest dugih nedelja u Veloj Luci na Korčuli. Za razliku od samog grada Korčule, koji ima negovanu i nemalo uobraženu otmenost kakvu ima i Dubrovnik, i uživa u svojoj lepoti kao i Dubrovnik što uživa u svojoj, Vela Luka je – ma koliko Rastko Petrović bio oduševljen i njome, i njenim ribarima – veliko, ružno selo razvučeno po obalama dubokog i dobro zaštićenog zaliva, sa jednim brodogradilištem u kome od ranog jutra klopoću i trešte motori raznih mašina za koje se ne zna jesu li ikada sagradile neki brod, osim jednog gvođenog broskog korita koje očigledno, već mesecima, ako ne i godinama, rđa na navozu ispred velikog hangara iz koga je pošlo ka moru do kojeg nikada nije stiglo, a verovatno i nikada neće stići.

Dokolica budi različite radoznalosti, i ja sam svakoga dana uredno odlazio na rivu da dočekam brod koji je dolazio iz Splita. Sa prozora svoje sobe mogao sam da ga vidim kako ulazi u zaliv, bela mrlja na horizontu koja je postajala sve veća i sve glasnija, sve dok ozbiljni mali brod ne bi pristao uz obalu – vezao se, utišao svoje motore i počeo da iskrcava putnike.

Stajao sam u gomili onih koji su ili dočekivali nekog svog, ili čekali da se iskrca nešto od robe koja im je bila poslata, ili su, kao ja, jednostavno došli da vide šta im donosi glasnik iz jednog drugog sveta, bogatijeg i raznovrsnijeg nego što je život u selu u dubokom zalivu na ostrvu udaljenom nekoliko sati plovidbe od kopna i života na njemu.

Iz broda bi prvo izašli putnici, a onda bi dizalica počela da iz skladišta za teret, grotla (kako se to u pomorskom rečniku naziva), izvlači što manje, što veće sanduke, kartonske kutije i bale, i spušta ih oprezno na rivu. Sve je to trajalo neko vreme, dok se brod – bar kako se nama, posmatračima, činilo – ne bi gotovo sasvim ispraznio. Na gornjoj palubi ostalo bi nekoliko putnika, retko bi se ukrcao neki novi, brod bi se odvezao, krenuo polagano iz zaliva da bi se uputio nekuda u pravcu suprotnom od onog iz koga je došao, i ponovo postajao sve manja i sve tiša bela mrlja što zamiče za rt koji kao da je označavao sami kraj sveta.

Nisam znao gde odlazi, a nisam ni pitao. Bilo mi je dovoljno da odlazi nekuda, i da se iza rta – koji je, kao i dobar broj rtova na ostrvima Jadranskog mora, imao neko smešno ime rođeno u trenutnom nadahnuću duhovitih meštana koje su savjesni birokratski kartografi predano zabeležili – upušta u neko prostranstvo u kojem ga čeka još jedna luka u koju će pristati, iskrcati ono malo preostalih putnika, možda i preostale robe, luka kojoj nisam znao ime ali koja me je, bezimena i tajanstvena, privlačila kao sve nepoznato što privlači čak i kada u njemu, tom nepoznatom, možda i nema ničega čemu bi vredelo biti privučen.

Prolazili su dani, ja sam verno bivao na rivi u čas kada je brod uz nju pristajao, i pratio ga pogledom kako odlazi u poslednju luku na svom svakodnevnom putovanju, luku koja se nalazila negde daleko iza rta za koji je zamicao i nestajao. On-

da sam jednog dana, iz razgovora koji sam slučajno čuo (tačnije rečeno, koji sam prisluškivao), doznao da se ta poslednja luka nalazi na ostrvu koje se zove Lastovo. To ime bilo je izgovoreno na malo neobičan način, kao ime nečeg poznatog, ali u isto vreme i nečeg dalekog, gde se ne odlazi često i gde se nema zbog čega otići, kao ime nekog gotovo sasvim pustog ostrva na kome jedva da ima nečeg više od jednog malog pristana uz koji će se brod vezati, prenočiti, a onda u sam cik zore krenuti natrag ka sve naseljenijim ostrvima, da najzad stigne u luku bučnog i živog grada koji podrhtava od množine i šarenila svih mogućih života.

Prošlo je nekoliko godina, i ja sam se našao na palubi tog malog ozbiljnog broda, kao putnik koga će on odvesti u tajanstvenu poslednju luku svoga putovanja.

Godinama sam snevao o toj poslednjoj luci, i najzad je došlo vreme da se moj san i ostvari. Bio sam pomalo uzbuđen – sam sebi ličio sam na istraživača koji se otiskuje ka nepoznatim morima na kojima ne zna šta ga čeka i na šta će sve naići.

Isplovili smo iz velike luke pune brodova, koja se kupala u sjaju podnevnog sunca. I drugi brodovi su isplovljavali, kao da im je svima istovremeno bio dat znak za polazak. Čim su prošli nekoliko ostrva sa blistavo belim kamenitim obalama, razilazili su se, svaki na svoju stranu, sve dok ne bi postali, jedni za druge, bele mrlje na plavoj površini mora. Kao na nekoj jeftinoj dopisnoj karti kojom turisti uveravaju svoje rođake ili svoje prijatelje da misle na njih i u neobičnim i dalekim zemljama. Uostalom, u mirne dane leta, sve što se na sredozemnim morima događa od izlaska do zalaska sunca po banalnosti daleko nadmaša banalne fotografije – plavetnilo mora, belina kame-
na, stidljivo zelenilo niskog priobalnog žbunja, uobraženo zelenilo borova pod svetlim, plavim nebom koje ima boju haljina

u koje su odevene svetice u seoskim baroknim crkvama. Pod takvim nebom i po takvom moru plovili smo sve dok nismo uplovili u luku u kojoj sam, ne tako davno, čekao da pristane ovaj isti brod na kome sam sada ja bio taj zagonetni putnik što će ostati na njegovoj palubi kada se sa njega bude iskrcalo sve što još pripada naseljenom svetu.

Kada smo isplovili iz dubokog zaliva i obišli rt na njegovom izlazu, sunce je polako počelo da zalazi. Kopno, i sva ostrva pred njim – lavirint ostrva od koga se, kako preporučuje britanski *Admiralty Pilot*, treba držati podalje – ostali su iza nas, a šuma na poslednjem ostrvu koje se po krmi još moglo videti, potamnela je. Bili smo sami na moru, a ispred nas videlo se jedno ostrvo, tačnije rečeno senka u zalasku sunca. Ta senka imala je nečeg pretećeg. Njen obris se od jednog visokog vrha nazubljeno spuštao do morske površine. Plovili smo ka toj senci, i ona je postajala sve veća i veća, i – kako se sunce bližilo zalazu – sve tamnija i tamnija, kao da želi da nam zatvori svaki prolaz.

Ubrzo smo osetili hladan dah kojim je ta senka odisala. Senka koja nas ničim nije pozivala da joj se približimo, a kamoli iskrčamo negde, jer se nigde nije moglo videti ništa nalik na luku ili bar zaliv u kome bi se moglo bezbedno usidriti. Ipak, brod je nastavljao da plovi ka njoj, kao da želi da prođe kroz nju i upusti se u neka tajanstvena i opasna mora iz pripovedaka Edgara Alana Poa. A onda je odjednom zaokrenuo, i mi smo ugledali crveno svetlo na ulazu u luku, a odmah zatim i tek upaljena svetla u pristaništu, slaba i škiljava, doduše, ali koja su ipak bila znak nekakvog života. Nekoliko ljudi stajalo je na rivi i čekalo da brod pristane. Jedan autobus u stanju pred raspadanjem stajao je nedaleko, čekajući ono nekoliko putnika što su bili na brodu da ih nekuda odveze – ali kuda? Osim u pristaništu, svetala više nigde nije bilo.

Sa broda sam sišao među poslednjima – ako se tako može reći, pošto nas je bilo jedva desetak putnika. Svi su počeli da se razilaze i odlaze nekuda u mrak. Autobus je zakloparao, i otišao sa nekoliko putnika, takođe u mrak. Nigde nije bilo čoveka koji je trebalo da me dočeka. Učinilo mi se da će se svetla u pristaništu ugasiti i da ću ostati sam, u mraku. Prišao sam jednom čoveku koji je bio zaostao na rivi i rekao mu ime onog koga sam tražio. „Tamo je“, rekao je ne okrenuvši se ni da me pogleda, i pokazao rukom ka ivici rive. Prišao sam, i ugledao ribarski čamac koga je riva, još viša nego inače zbog oseke, gotovo sasvim zaklanjala od svetlosti lučkih svetiljki, i koji se u mraku jedva video. Na njegovoj krmi sedela je jedna tamna prilika koja je, kada sam joj doviknuo svoje ime, ustala, pošla ka pramcu, pružila mi ruku i rekla: „Čekao sam vas.“ I to je bilo sve što smo te večeri progovorili.

Dodao sam joj svoju torbu i skočio u čamac, ne obraćajući pažnju na ruku koja mi je bila pružena u pomoć. Hteo sam da pokažem kako nisam poslednji žutokljunac kada su u pitanju more i čamci. Prilika se pretvorila u krupnog čoveka s koščatim licem i bradom od nekoliko dana. Upalio je motor, starinski motor kome je prvo, plamenom iz plinske boce, trebalo usijati glavu, odvezao se do keja, ne osvrćući se na moju ponudu bez reči da mu u tome pomognem, te i tako još jednom pokažem kako se pomalo razumem u pomoračke veštine, i krenuli smo. Lučka svetla brzo su postala samo svetle tačke u tami, a onda su sasvim nestala. Plovili smo u mraku, za čamcem je ostajao beli trag od pene, sa obale je dopirao snažan miris borova, a onda su, sa naše desne strane, počele da se naziru strme, nepristupačne i gole kamene litice. Mesec se pojavio iza jednog brda, ali ih nije osvetlio, naprotiv. Postale su još tamnije: visoke litice što se, odmah od površine mora, usmeravaju ka nebu kao da su izronile posle nekog velikog

tektonskog poremećaja u dubini zemlje, koje je mesec ravno-dušno posmatrao.

Nisam znao kuda plovimo, i ništa nije obećavalo da ćemo nekuda stići. Činilo mi se da ćemo ploviti satima i satima. Jedino što je pokazivalo da vreme prolazi i da mi nekud odmičemo bile su te litice koje su promicale pored nas, i taj beli trag pene koji je ostajao za nama da brzo nestane u tamnom moru, čija se tamnina stapala sa tamninom litica i tamninom mraka oko nas u kome je, kao neki vašarski ukras, lebdeo svetli krug meseca. Koliko smo prešli i koliko nam je još ostalo da pređemo znao je samo ćutljivi vlasnik čamca koji je sedeo na krmi, ali koji, od glasnog tandrkanja motora, ne bi mogao da čuje pitanje koje bih mu uputio, a ni ja njegov odgovor. I tako je, što se mene tiče, za nama ostao beskraj, kao što se i pred nama pružao beskraj.

Ipak, beskraju je jednom došao kraj. Zaobišli smo jedan rt i ušli u neveliku uvalu u kojoj se moglo nazreti nekoliko kuća čiji su nas prozori pozdravili drhtavim svetlom petrolejskih lampi. Iz jedne od njih izašla je neka žena, noseći u ruci lampu, koju je stavila na kamenu rivu i tako osvetlila mesto na kome ćemo pristati. Pristali smo. Vrata kuće bila su otvorena, i u svetloj kobilici videlo se nekoliko stolova postavljenih za večeru. Iskrcao sam se iz čamca, i našao u toploj svetlosti nekog života.

Tako je izgledalo tajanstveno ostrvo kada sam se prvi put našao na njemu. Od tada sam mnogo puta dolazio na njega, mnogo puta plovio sam duž njegovih strmih kamenih litica kao te večeri. Litice su mi postale poznate, bio mi je dovoljan jedan pogled na njih pa da znam gde sam, naučio sam ih, ako se tako može reći, napamet, prijateljio sam se sa njima, oslovljavao sam ih njihovim imenima – ali bih uvek, kada sam po noći plovio pored njih, osetio bar malo od one jeze koju sam osećao te večeri kada sam, u ribarskom čamcu sa starinskim

motorom koji je bio zreo da ode na zasluženi odmor i tiho rđanje iza neke kuće gde se ostavljaju stvari i alati koji su odslužili svoj vek, prvi put plovio duž obale ostrva koje je, čak i na najjasnijoj dnevnoj svetlosti, sačuvalo za mene neku neizrecivu tajnu.

(Iz knjige *Terasa na dva mora*)

Alberto Moravija

SASTANAK NA MORU

Pošto zaustaviše auto na jednoj čistini među šipražjem, pod stablom senovitog bora, uputiše se između pešćanih sprudova prema moru. Supruga je išla ispred Serđa, veselo trčeći po užarenom pesku, a Serđo iza nje, noseći torbu s ručkom i kupacim ogrtačima. Odjednom, ona nestade iza pešćane humke, a Serđo pođe za njom, zadovoljan što je ona zadovoljna, uveren da će je videti, kad stigne navrh pešćanog spruda, kako već pljuska po moru. A kad stiže na humku, otkri da mu se supruga zaustavila i da obala nije pusta kako je očekivao. Ugleda grupu ljudi, polugolih ribara, kako mu se učinilo, kako stoje zbunjeni pred nekakvim grmljem u pesku. Između grmlja naziralo se nešto belo.

Serđo se približi laganim hodom i kad je stigao do grmlja, zapita suprugu:

- Šta se dogodilo?
- Našli su mrtvaca – odgovori ona mrzovoljno.

Serđo pogleda. Grmlje, već oprljeno od pripeke, nadvilo se od jare nad nekakvom dugačkom spodobom, uvijenom u čaršav. Padoše mu na pamet egipatski sarkofazi u muzejima.

Pod čaršavom nisu se isticale crte mrtvačeva lica, ali se nazirala linija čitavog tela u jednostavnim konturama: kolena, ruke skrštene na grudima, uvučena brada. Izvan čaršava virila je tamna, glatka, mladićka, još uvek živa kosa.

– Utopio se pre jedan sat – reče čovek u uniformi, karabinjerski narednik, koji je skinuo kapu i otirao znoj – nepoznata osoba... nema dokumenata.

Serđo još jednom skrenu pogled na mrtvacu pa se uputi sa suprugom prema moru.

Ona je ulazila u morski plićak tromim korakom, zlovoljna, opuštenih ruku, izbočena stomaka, okrenuta prema malim toplim talasima, gotovo uzavrelih pod pripekam jarkog sunca. To je bilo njihovo prvo ovogodišnje kupanje, a Klarina koža bila je bela, od one hladne i opore beline koja, mislio je Serđo, naglo porumeni a nikad ne potamni. Mada nije bila lepo razvijena, uskih bokova, zdepastih nogu, slabačkih ramena i krupne glave, njeno telo je uolikoj meri izražavalo njenu tvrdoglavu, zatvorenu i sumnjičavu narav, da se Serđo nežno nasmeši i potrča prema njoj. Trčeći po peščanom morskome plićaku, zaplete se u gužvicu algi, posrnu, pade na nju i prevali je. Ona se odmah diže i grubo mu reče:

- Ne volim šale u moru.
- Oprosti, sapleo sam se – reče Serđo.
- Molim te da to više ne radiš – odseče mu žena.

Serđo je bio pomalo uvređen kad je video da se udaljava. Venčali su se pre šest meseci i brak im nije bio srećan. Nisu se razumeli. Serđo je smatrao da je ovom postojanom nesporazumu kriva novina zajedničkog života pa se stalno nadao da će se to popraviti.

Okupaše se zajedno u ovoj poput čorbe mlakoj i plitkoj vodi, na suncu koje je pržilo. Čitali su, povučeni i loše raspoloženi. Morska obala, gledana s mora, bila je ipak lepa: pružala

se u nedogled, pusta, bez igde ikoga; s jedne se strane protezala sve do udaljene senke nekog starinskog čardaka, a s druge se svijala ispod strmih hridina oivičenih šumom. Borova šuma, povrhu žutih peščanih sprudova, u letnjoj sparini zagustelog obzorja od peščane prašine i morske izmaglice, gubila se u magluštini.

- Zar nije divno? – odjednom Serđo prekinu ćutanje.
- Meni se čini strašno – suvo odgovori žena.
- Ali ti si htela da ovamo dođemo.
- Pa šta to znači? Prevarila sam se, i gotovo...

To ne smeta da mesto bude zaista divno – pomisli Serđo, ali je začutao obeshrabreno. Bio je svestan da će mu se žena suprotstavljati ma šta rekao.

Izađoše iz mora i zaputiše se na obalu, prema mestu gde su ostavili odeću, veoma blizu mrtvacu. Obala je sada sasvim pusta, nikog osim njih dvoje i mrtvacu pod granjem grmlja. Ribari i karabinjerski narednik nestali su iza sprudova.

Stojeći, Klara je bezvoljno brisala ruke i noge. Serđo reče:

- Zar ne bismo mogli malo dalje... ima dovoljno mesta... nije baš prijatno stajati pored mrtvacu.

Ona mu odgovori odbacivši peškir:

- Mrtvi mi ne smetaju.
- Ali ti smetaju živi – usudi se da kaže Serđo.

Žena mu oštro odgovori:

- Ali zašto uvek tražiš svađu?... Na moru smo, uživajmo u moru... ali ne, ti uvek moraš da gnjaviš pitanjima... Sada silom hoćeš da ti kažem da mi smetaš.

– Bilo bi mi milije da kažeš suprotno – reče očajni Serđo.

- E pa, kad hoćeš... baš mi smetaš... kad zaintačiš i protivu rečiš samo iz želje da protivurečiš, onda mi smetaš više od bilo kog mrtvacu... Jesi li sad zadovoljan?

Serđo začuta zgranut nad tolikom zloćom. Klara se pruži ničice, skide grudnjak i gaćice, pa uvali goli trbuh i grudi u vreli pesak. Čim se smestila, zapita ga nestrpljivo:

– Ta koliko li je sati?

Zašto kaže, ta koliko li je sati, a ne, koliko je sati – zbunjeno pomisli Serđo.

– Jedanaest – odgovori.

– Nije moguće – uzvratila ona bučno.

Serđo joj, bez reči, jednostavno gurnu pod nos ruku sa satom. Ona odgovori:

– U redu, u redu – gotovo tužnim glasom.

Serđa ponovo obuže čuđenje.

Serđu je smetao mrtvac pod grmljem. Osećao je potmulu želju da ode do grmlja i razotkrije telo pokriveno čaršavom. Pod grmljem kao da je bilo toplije nego na drugom mestu; primećivalo se neko titranje zraka kao od početnog raspadanja leša. Serđo pomisli na zlataste muve koje šetkaju po leševima u ratu; smuči mu se od prizora. Odjednom, povika ljutito:

– Hteo bih da znam zašto moramo da budemo blizu ovog mrtvaca?

Žena mu odgovori ispod presavijene ruke kojom je sakrila lice:

– Ti se makni ako hoćeš... ja ostajem ovde... nikoga nema da ga čuva... ostaću barem ja.

Ništa se nije moglo protiv njene volje. Sunce je nemilicepeklo, a usijanost obale zaslepljivala. Serđo je neko vreme nepomično stajao, duboko ozlojeđen, a kad više nije mogao da izdrži, ustade, pojuri preko obale i naglavce se baci u more. Skok u vodu malo ga je osvežio, mada mu se voda učinila toplija nego pre. Kad je izronio, ugleda ženu kako ustaje i oprezno obilazi oko grma gde je ležao mrtvac. Izdaleka gledajući ženu, ona mu se ponovo učini mila i odjednom mu sinu da prema njoj bude

ljubazan. Pomisli: Zašto je naš brak tako neskladan... zašto? Sad ću da joj priđem i udvaraću joj se kao da je devojka koju sam prvi put video... i još pre večeri moram da je pošto-pošto osvojim. Veselo se nasmeja zbog ove svoje odluke i polako izađe iz vode. Pošto je neko vreme obilazila oko mrtvaca, žena se vrati i ponovo se ničice ispruži pored hrpe odeće. Serđo se pruži pored nje, obavi je rukom oko struka i šapnu joj:

– Poljubi me.

Žena mu odgovori ne dižući glavu:

– Šta ti je, jesi li poludeo?

– Kaži mi, molim te, zar ne mogu ni za poljubac da te zamolim?

– Ne, ne sada i ne na ovom mestu.

– Zar nismo muž i žena?

– Jesmo pred svetom... ne radi to barem iz obzira prema mrtvacu.

– Dođavola – reče Serđo – zar te nisam zamolio da odemo odavde?

– Ja ne idem – odupre se ona žalosno i sasvim mirno – ti idi... ja ostajem ovde.

Serđo se opružio i ležao na suncu ćuteći oko dvadesetak minuta. Potom pogleda na sat, bilo je pola jedan.

– Da pojedemo nešto? – predloži on s usiljenom veselošću i dohvati torbu s jelom.

Serđo rastvori zamotuljak, izvuče sendvič sa salomom i počeo slatko da jede. Tada se na vrhu peščanog spruda pojavi mala povorka. Na pročelju je išao karabinjerski narednik, a za njim dvojica muškaraca, kako se činilo, s nosilima, zatim nekoliko žena i ljudi, pa na kraju grupa dece. Povorka počeo da se spušta niz peščani sprud prema mestu gde je ležao mrtvac.

– Dolaze da ga odnesu – reče Serđo punih usta, ustade i uputi se i on prema mrtvacu.

Žena žurno prikopča grudnjak i navuče gaćice, ustade i suštiže ga trčeci.

Kad je mala povorka stigla, zaustavi se pred grmljem; nosači spustiše na zemlju nosila koja su na brzu ruku sklepana od dve grane s pokrivačem. Narednik, sav crven, oznojen od vrućine i nestrpljenja, izdavao je naređenja:

– Hajde, prihvatite se... maknite te grane... dvojica neka ga pridrže za noge, dvojica za ruke, podignite ga i položite na nosila... hajde, hitro...

– Da li da skinemo čaršav?

– Ne, neka ostane na njemu.

Serđo je radoznalo posmatrao prizor, držeći u ruci načeti sendvič, nejasno osećajući da mu ne priliči u ovakvoj situaciji. Nije više mogao da ga vrati u torbu, a još manje da ga celog proguta. Žena, koja se usplahireno vrtela oko nosača, naglo se približi jednom od njih i oštro ga zapita:

– Zna li se, najzad, ko je to?

Nosač, koji je snažno čupao granje iz peska, odgovori ne okrećući se:

– Ko to zna, nije imao dokumenta.

– Ali kako je ovde dospeo?

– Vespom... gore je u šumarku.

– Vozač vespe – reče Serđo, koji nije mogao da izdrži, uzbuđen zbog ženinog držanja.

– Šta se praviš blesav – reče ona povišenim glasom.

Jedan od nosača čuo je tu grdnju pa se iznenađeno okrenuo prema njima.

– Hajde, nosite – reče narednik.

Četvorica, dvojica sa svakog kraja, podigoše beli teret i položise ga na nosila. Pri pokretu, glava mrtvačeva skliznu unazad, čaršav spade s lica i Serđo ugleda mrtvaca: bio je crnomanjast, nežnih crta, sasvim običnog lica, otprilike njegovih godina.

Žena potrča prema mestu gde je stajala njihova odeća, baci se ničice na pesak grčevito jecajući.

Povorka krenu prema sprudu u istom poretku kojim je i došla: najpre narednik, pa nosači s nosilima, zatim šarena povorka ribara, žena i dece. Serđo, sa sendvičem u ruci, približi se ženi koja je plakala s licem u pesku, i reče:

– Slušaj, Klaro... razumem da je to na tebe delovalo... ali, na kraju, to je sasvim tuđ čovek.

Tada je ispod ruke dopro njen očajnički glas:

– Nikad ti ništa ne razumeš... nikad ništa nećeš razumeti... nije to bio tuđinac.

– Kako to?...

– Voleli smo se... jutros smo zakazali sastanak na ovom mestu... a sad ga više nema.

Preveo s italijanskog Branislav Lukić

BELEŠKA O PISCU

Alberto Moravija (1907–1990), rođen u Rimu, jedan je od vodećih italijanskih pisaca XX veka. Napisao je preko trideset romana u kojima se bavi temama moderne seksualnosti, otuđenja, smisla egzistencije. Najpoznatija dela: *Ćoćara*, *Ravnodušni ljudi*, *Automat*, *Svetlosti*, *Rima*, *Život je igra*, *Dosada*.